

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
БІЛОСТОЦЬКА ПОЛІТЕХНІКА (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КОЛЕДЖ САНТА-ФЕ (США)
ІНСТИТУТ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ (НІМЕЧЧИНА)
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САН-ПАУЛУ (БРАЗИЛІЯ)
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ТЕРНОПІЛЬ)
ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи

**МАТЕРІАЛИ
VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

25 листопада 2021 року

м. Полтава

Оксана Тур

АБРЕВІАТУРНА ЛЕКСИКА ДОКУМЕНТІВ:

ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....74

Людмила Чередник

МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО

СУСПІЛЬСТВА.....77

Ірина Якубенко, Дана Черкаська

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД

У ДОСЛІДЖЕННІ СИНТАКСИЧНОЇ ОДИНИЦІ.....82

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І СИСТЕМИ У СФЕРІ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Леся Біловус, Наталія Яблонська

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ФАКТОРА НА СТАН ПОЛІТИЧНОЇ

КУЛЬТУРИ.....85

Олена Вдовіна, Оксана Василюк

ВИКОРИСТАННЯ КРАУДСОРСИНГ-ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ

ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ.....92

Іванна Андрущенко

АВТОМАТИЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ

ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....98

Анастасія Безклуба, Катерина Чех

ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДПИСІВ.....100

МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Мова в сучасному світі давно перестала бути просто засобом взаємодії і спілкування. Вона є одним з інструментів управління державою. Та головно мова – це символ і засіб колективного самовизначення, консолідації нації, могутній засіб зміцнення національної свідомості.

Для сьогодення надзвичайно актуальними є слова відомої української письменниці О. Забужко, яка в одному з інтерв'ю сказала: «Мова – далеко не тільки «засіб спілкування», тобто передачі «вже готових думок», як нас усіх учили в імперській школі. Куди серйозніша її місія – бути способом народження тих думок: коли «нема мови», людині просто-напросто «нема чим думати» [5].

Століття поневолення катастрофічно відбилися на українській мові. Її забороняли, оголошували неіснуючою, насильно уподібнювали до «старшої сестри», лінгвоцид (мововбивство) поєднувався з геноцидом – фізичним винищенням її носіїв. Незалежна Україна успадкувала деформовану мовну ситуацію, що склалася внаслідок асиміляції українців. Ліни Костенко свого часу з сумом говорила: «У всіх народів мова – це засіб спілкування, у нас це – фактор відчуження. Не інтелектуальне надбання століть, не код порозуміння, не першоелемент літератури, а з важкої руки Імперії ще й досі для багатьох – це ознака націоналізму, сепаратизму, причина конфліктів і моральних травм. Людина розмовляє рідною мовою, а на неї озираються... Глуха ворожість оточує нашу мову, навіть тепер, у власній державі»[3, с. 7].

Упродовж тридцяти років незалежності України ситуація повільно, але змінюється. Згідно з аналітичним оглядом «Становище української мови в

Україні в 2020 році», оприлюдненого рухом «Простір свободи», 73% українців вважають українську мову рідною. Спілкуються вдома переважно українською 53%, російською – 29% громадян України. 66% українців вважають, що держава має сприяти подальшому втіленню закону про мову в усіх сферах, не поділяють цієї думки 20%. Підтримка закону про мову переважає в усіх регіонах України – від 88% на Заході до 53% на Півдні. Однак на практиці закон масово порушується.

2/3 українців вважають, що частка української мови на телебаченні має становити не менше 75%. Саме така квота встановлена законом, однак на практиці другий рік поспіль відбувається зростання присутності російської мови в українському телепросторі. Частка української мови у прайм-тайм шести провідних телеканалів, яка почала знижуватися ще минулого року, у жовтні 2020 впала до 41%, натомість суто російськомовні програми становили 46%. Телеканали все більше нав'язують суспільству російську мову, ігноруючи або обходячи норми закону про телебачення і радіомовлення[7].

Варто наголосити, що у сучасному інформаційному просторі мова забезпечує здатність підтримувати й відтворювати високу інтенсивність внутрішніх зв'язків, якими поширюються інтелектуальні й моральні імпульси, що пронизують усе суспільство. Тобто зростає її інформаційна функція, а інформаційне суспільство певним чином обумовлює комунікативно-мовну свідомість і комунікативно-мовну культуру особистості.

Як зазначають дослідники, нинішня мовна ситуація в Україні викликає нагальну необхідність перш за все законодавчого врегулювання. Вагоме значення для вирішення цієї проблеми мають і зростаючі з кожним роком інформаційні технології, що породжують не тільки нові комунікативні потоки, а й нову реальність – мовно-інформаційний простір.

Так, О. Михальчук у своїй доповіді «Мовно-інформаційний простір сучасної України та українське законодавство: соціолінгвістичний вимір» окреслила основні завдання, що стоять перед соціолінгвістикою, з-поміж них слід назвати такі: «осмислити основні параметри мовно-інформаційного простору, виявити їхні особливості з огляду на етномовну структуру українського суспільства, спрогнозувати вплив мовно-інформаційного простору на мовну свідомість, екологію мови та безпеку суспільства загалом»[3].

Крім того, науковиця пропонує розглядати модель мовно-інформаційного простору з трьох ракурсів, а саме:

- 1) національний мовно-інформаційний простір як маркер держави;
- 2) мовно-інформаційний простір етномовних спільнот;
- 3) особистісний мовно-інформаційний простір [3].

Слід підкреслити, що мовна ситуація не існує сама по собі. Невід’ємними її складниками є мовний простір, створений самими мовцями, з іншого – державна мовна політика, яка регулює мовні питання в офіційному сегменті [4].

Ще І. Огієнко у своїй науковій праці «Наука про рідномовні обов’язки» акцентував увагу на ролі і значенні рідної мови в процесі державотворення: «Рідна мова – це найважливіша основа, що на ній зростає духово й культурно кожний народ; Мова – то серце народу: гине мова – гине народ; Народ, що не створив собі соборної літературної мови, не може зватися нацією; Стан літературної мови – ступінь розвитку народу; Літературна мова – головний двигун культури народу» [6]. Ідеї видатного українського науковця залишаються актуальними й зараз.

Мовне питання в Україні зберігає на сучасному етапі його розвитку підвищений ступінь злободенності і розглядається в різних аспектах, а

саме: 1) як власне лінгвістична проблема; 2) як проблема філософська, соціологічна; 3) як один з елементів суспільно-політичного дискурсу.

Безумовно, безпека національного мовно-інформаційного простору, залежить від ефективності законодавства, що окреслює основні межі мовно-інформаційних відносин у сфері суспільного життя. Так, прийнята в 1996 році Конституція України закріпила статус української як державної мови, надала гарантії розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України. Та незважаючи на законодавчі акти тема української мови як державної супроводжується численними політичними спекуляціями та маніпуляціями, що спричинює уповільненню процесу українізації держави. Саме тому процес підвищення мовної компетенції щодо української мови залишається досі актуальним і для етнічних українців, і для представників національних меншин. В Україні, на превеликий жаль, донині не створено дієвого алгоритму реалізації одного із важливих пунктів Преамбули «Європейської Хартії»: «Охорона і розвиток регіональних мов або мов меншин не повинні зашкоджувати офіційним мовам і необхідності вивчати їх» [1, с. 343].

Крім того, розглядаючи мовно-інформаційний простір сучасної України в контексті мовних прав етномовних спільнот, О. Михальчук зауважила, що присутність інших мов зумовлена не етнічною структурою населення України, а тривалим впливом позамовних чинників і таким важливим соціолінгвістичним явищем у зв'язку «інформація — мова» як інформаційна потужність мови.

У ракурсі «мовно-інформаційний простір — особистість» науковиця виділила такі основні соціолінгвістичні аспекти як: 1) мова інформації і мовна компетенція; 2) мовні права і потреби особи — реципієнта інформації; 3) доступність і достовірність інформації; 4) інформація і мовна свідомість [3].

Зазначимо, що кожна мовна особистість (або, інакше кажучи, людина, яка існує у мовному просторі) реалізує свою мовну свідомість у мовленнєвій поведінці, характер та особливості якої визначаються сукупною дією цілої низки різноманітних і різнопланових чинників. Вибір мови спілкування чи вибір рідної мови часто є суб'єктивними, залежить від індивідуальних чи спільнотних мовних пріоритетів і може мати символічний характер.

Але вибір і використання інформації носить прагматичний цілеспрямований характер відповідно до інтересів й прагнень особистості.

Отже, мова є найважливіший маркер національної самоідентифікації в державі та сильний важіль для об'єднання в сильну та непереможну націю.

У сучасному українському суспільстві вирішення нагальних проблем мовно-інформаційного простору є неможливим без національного суверенітету та зміцнення ролі української мови як державної.

Одним із шляхів підвищення престижу української мови має стати цілеспрямована державна політика щодо мови інформації, яка забезпечуватиме індивідуальні інформаційні потреби кожного із громадян.

Джерела та література

1. Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин. Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві. Збірник наукових праць. Київ, 2012. С. 342-376.
2. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. *Психологія і суспільство*, 2015. №1. С.6-15.
3. Михальчук О. Мовно-інформаційний простір сучасної України та українське законодавство: соціолінгвістичний вимір. URL: <http://www.inmo.org.ua/nz>.
4. Михальчук О. Мовна компетенція як інструмент реалізації мовних прав. URL: <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2019/11/25.pdf>.

5. Мова – чинник національної безпеки України URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29795878.html> .

6. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Львів : «Фенікс», 1995. С.27-28. URL: <https://book-ye.com.ua/upload/iblock/>

7. Становище української мови в Україні в 2020 році. URL: <http://language-policy.info/2020/11/oprylyudneni-rezultaty-doslidzhennya-pro-stanovysche-ukrajinskoji-movy-v-ukrajini-v-2020-rotsi/>.

Ірина Якубенко

Дана Черкаська

м. Полтава

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ СИНТАКСИЧНОЇ ОДИНИЦІ

Комунікація між людьми може здійснюватися різним шляхом, але найефективнішим і найдієвішим способом передачі думки, висловлення свого ставлення до повідомлення або ситуації та здійснення певного впливу на співрозмовника є речення. За допомогою застосованої синтаксичної одиниці ми можемо не просто отримати нове повідомлення, дізнатися нову інформацію, але й зрозуміти намір мовця, прихований смисл повідомлення та здійснити певну дію (наприклад, виконати прохання). В залежності від існуючих підходів до вивчення речення, науковці отримують різні результати, які усі разом сприяють покращенню комунікації, розумінню один одного та досягненню комунікативних цілей. Одним з таких ефективних підходів дослідження синтаксичної одиниці є комунікативно-прагматичний. Дослідження речення як комунікативного тактико-операційного засобу у комунікативно-прагматичній площині сприяють розумінню та покращенню спілкування [5, с. 4].